

Η τέχνη της τοιχογραφίας επηρεάζεται από τον ησυχασμό (Σπυρίδων Ν. Μαρίνης, Συντηρητής εικόνων, Θεωρητικός της τέχνης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1UxbwA5>]

Ο παλαιός ελληνισμός που ξεπεράστηκε μέσα στη Θεολογία, εκδηλώθηκε και πάλι με τους αντιπροσώπους αυτού του ρεύματος, τους ανθρωπιστές, οι οποίοι εκπαιδευμένοι με σπουδές φιλοσοφίας, θέλουν να βλέπουν τους Καππαδόκες μέσα από τον Πλάτωνα, τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη μέσα από τον Πρόκλο, τον άγιο Μάξιμο και τον άγιο Ιωάννη Δαμασκηνό μέσα από τον Αριστοτέλη. Ενδεικτικό παράδειγμα ο Μιχαήλ Ψελλός: «Μεταξύ των ρητορικών έργων του Μιχαήλ Ψελλού διασώζονται τρεις *Εκφράσεις* που αφορούν τρία διαφορετικά αρχαία έργα τέχνης.

Πηγή: destinationcrete.gr

Τα δύο είναι ανάγλυφα: στο ένα εικονίζεται μια αλληγορική παράσταση της Ομόνοιας και στο δεύτερο η σκηνή της μεταμόρφωσης των συντρόφων του Οδυσσέα κατά την παραμονή τους στο βασίλειο της Κίρκης. Το τρίτο έργο είναι ένα μαρμάρινο γλυπτό που εικονίζει τον Έρωτα να κοιμάται, με διπλωμένες φτερούγες και λυμένη φαρέτρα. «Στο τρίτο μέρος της κριτικής ανάλυσης του έργου τέχνης ο Ψελλός στηρίζεται αποκλειστικά στο πλατωνικό έργο και ειδικότερα σε μian ισορροπημένη σύνθεση του Συμποσίου και του Φαίδρου»[v].

Όταν αυτοί οι ελληνιστές φιλόσοφοι ξεπερνούσαν κάποιο όριο και έτειναν να δημιουργήσουν ένα είδος σύνθεσης ελληνισμού και Ευαγγελίου, σύνθεση η οποία όφειλε γι αυτούς να αντικαταστήσει την Παράδοση των Πατέρων, η Εκκλησία τους καταδίκασε. Έτσι καταδικάστηκε ο φιλόσοφος Ιωάννης Ιταλός τον 11^ο αιώνα για τον πλατωνισμό του και από τότε στο Συνοδικό της Κυριακής της Ορθοδοξίας προστέθηκε ένα καινούργιο ανάθεμα, «τοις τας Πλατωνικάς ιδέας, ως αληθείς δεχομένοις και τοις Ελληνικά δεξιούσι μαθήματα και μη δια παίδευσιν μόνον τάυτα παιδευομένοις, αλλά και ταις δόξαις αυτών ταις ματαίαις επομένοις, και ως αληθέσι πιστεύουσι»[vi]. Σε θεολογικό επίπεδο, η άρνηση της άκτιστης θείας ενέργειας μέσα στο κόσμο από τους λατινίζοντες, είχε καταστροφικές συνέπειες στα μάτια των παραδοσιακών Ορθοδόξων για την σωτηρία του κόσμου. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς δεν έκανε άλλο από το να συστηματοποιήσει όλη την προηγούμενη ορθόδοξη μοναστική εμπειρία της ένωσης Θεού και ανθρώπου. Με βάση τις ομιλίες του αγίου Μακαρίου και την Θεολογία περί των εικόνων, υποστήριξε ότι ο τονισμός της συμμετοχής του σώματος στην προσευχή από

μέρους των ησυχαστών δεν είναι ένας χονδροειδής υλισμός αλλά έχει βιβλική βάση. Ο Χριστός ανέλαβε την ανθρώπινη σάρκα και έσωσε ολόκληρο το ανθρώπινο πρόσωπο· έτσι ολόκληρο το πρόσωπο, σώμα και ψυχή μαζί, είναι αυτό που προσεύχεται στον θεό[vii]. Η άκτιστη ενέργεια του Θεού δεν είναι άλλη από την «Θεία Χάρη» που κατέρχεται πάνω στον άνθρωπο που αξιώθηκε να ενωθεί με τον Χριστό. Η «Θεία Χάρις» είναι άκτιστη ενέργεια, κοινή και για τα τρία Πρόσωπα κι επειδή είναι άκτιστη οι πιστοί «γεννώνται εκ Θεού». Επομένως ο άνθρωπος γίνεται πνευματικός άνθρωπος, γιατί φέρει πάνω του το Άγιο Πνεύμα, επειδή αναγεννάται από την θεία χάρη. Η άρνηση των ανθρωπιστών να δεχθούν την ενεργή παρουσία του Θεού μέσα στην κτιστή ανθρώπινη κατάσταση αφαιρούσε την δυνατότητα αγιασμού της κτίσης, αφαιρούσε την παρουσία του Αγίου Πνεύματος και της καθαγιαστικής Του ενέργειας πάνω στον άνθρωπο, αφαιρούσε την δυνατότητα σωτηρίας του ανθρώπου.

[Συνεχίζεται]

[v] Βλ. την εισήγηση της Χ. Αγγελίδη «Μιχαήλ Ψελλός: η ματιά του φιλότεχνου», στην ημερίδα στη μνήμη της Θεώνης Μπαζαίου-Barabas με θέμα «Αμφίδρομες σχέσεις λογοτεχνίας και τέχνης στο Βυζάντιο» που οργανώθηκε από το Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών του ΕΙΕ στις 30 Ιανουαρίου 1998, (σσ.75-85) όπου και η σχετική βιβλιογραφία. Βλ. επίσης της ίδιας «η περιγραφή των αγίων Αποστόλων από τον Κωνσταντίνο Ρόδιο», όπου η συμβολική σημασία της ερμηνείας του ανάγεται στη σχολή του Πυθαγόρα την οποία επανέλαβαν και διεύρυναν οι νεοπλατωνικοί φιλόσοφοι (σελ. 114)

[vi] Λ. Ουσπένσκυ, στο ίδιο, σσ. 273-274.

[vii] Κάλλιστος Ware, *Η ορθόδοξη Εκκλησία*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα, 1996, σελ.115.